

Chojny, kościół św. Wojciecha

Chojny, Stawy Jana

Chojny, studnia głębinowa

Kanał pod nasypem kolejowym, ul. Jędrzejowska

Olechówka, odcinek źródłowy

Olechówka, Staw na Młynku

Staw przy ul. Olechowskiej

Staw przy ul. Tomaszowskiej

Olechówka, ul. Przyrzeczna

Olechówka w pobliżu ul. Olechowskiej

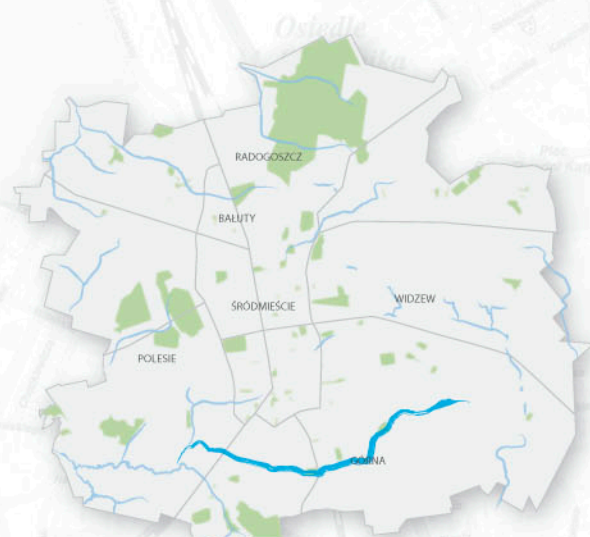
Olechówka, odcinek źródłowy

Olechówka, Stawy Jana

Dojazdy MPK do miejsc startu i powrotu:

dojazd: ul. Zakładowa
A 55, 55A, 82, 96, 98

powrót: ul. Dubois
A 62, 63

Urząd Miasta Łodzi

Teksty: Ryszard Bonisławski
Zdjęcia: Ryszard Bonisławski, Archiwum ZWIK w Łodzi oraz CIT
Projekt graficzny: B-612 Studio Graficzne, www.b612.pl
Kartografia: dane z InterSIT za zgodą MODGIK
Wydawca i koncepcja:
Urząd Miasta Łodzi
Wydział Gospodarki Komunalnej
ul. Piotrkowska 175, 90-447 Łódź
www.uml.lodz.pl, komunalny@uml.lodz.pl

Łódź 2008

Z biegiem łódzkich rzek

RZKA OLECHÓWKA

RZKA OLECHÓWKA

Olechówka jest lewym dopływem Jasienia. Wypływa z lasów wiskickich w pobliżu Olechowa i ma 12,5 km długości. Cały czas płynie odkrytym korytem, wśród zielonych łąk i niewielkich pagórków na Chojnach. Tworzy malownicze stawy, nad którymi od wielu lat odpoczywają łodzianie. Drogi i ścieżki wiodące wzdłuż rzeki umożliwiają spacer w bliskim sąsiedztwie jej brzegów.

Trasa spaceru zaczyna się za osiedlem Słowiańskim na Olechowie, na krańcach ul. Hetmańskiej. Stąd skrajem niewielkiego lasu dojdziemy do odkrytego kanału rzeki, a wygodna ścieżka poprowadzi do ul. Transmisyjnej. Tuż za mostem znajduje się wylot strumienia, wychodzimy po jego lewej stronie na polną drogę wzdłuż koryta rzeki.

A. Olechów

Wieś powstała na terenie włości Kapituły Krakowskiej, powyżej Wiskitna. Jej nazwa pochodzi od nazwiska ostatniego tenurariusza pabianickiego Pawła Olechowskiego (1787 – 96), który utworzył tę kolonię i nadał jej pierwotną nazwę Oleńdy Wiskickie. Po sekularyzacji była to wieś rządowa, należąca do parafii w Mileszkach. W 1822 r. liczyła 368 mieszkańców. Nieco później, ok. 1802 r. w sąsiedztwie założono kolejną osadę dla osadników niemieckich i nazwano ją Fridrichshagen, a po 1807 r. Augustowem.

W latach okupacji hitlerowskiej Olechów miał odegrać ważną rolę w rozwoju komunikacji kolejowej prowadzącej z Łodzi-Kaliskiej przez Olechów, Andrzejów do Kaluszek. Już przed 1939 r. dążono do wybudowania dużej stacji przeładunkowej, przede wszystkim dla celów wojskowych. Opracowano plany, ale brakło pieniędzy na ich realizację. Gdy Niemcy wkroczyli do Łodzi przejęli te plany i zaczęli w 1940 r. budować największą stację rządową w środkowej Polsce. Przy budowie zatrudnieni byli Polacy, Żydzi, jeńcy angielscy oraz rosyjscy. Utworzono dwa obozy pracy – jeden przy ul. Zakładowej, a drugi w sąsiedztwie ul. Tomaszowskiej. Prace prowadzono w szybkim tempie, w nieludzkich warunkach, panowała tu ogromna śmiertelność, ofiary grzebano w nasypach kolejowych i w wyrobiskach przy torach. Na terenie stacji Olechów znajduje się tablica poświęcona tym wydarzeniom.

Malowniczą polną drogą docieramy do rozległego stawu, idziemy wzdłuż lasu po jego lewej stronie, w pobliżu jazu wychodzimy na groble, schodzimy ze skarpy po prawej stronie koryta. Przecinamy ul. Olechowską biegnącą w lewo w stronę Wiskitna.

B. Wiskitno

to dawna wieś wielodrożnicowa, położona na piaszczysto-zwirowych wzniesieniach (209-217 m n.p.m.). Owe wzniesienia w języku ludowym nazywano „wirszawki”, „wirsze”, „wirski”. Stąd powstała nazwa „Wierszkando”, a później drogą uproszczeni – Wiskitno. Najwcześniejsza wzmianka o Wiskitnie znajduje się w aktach kapituły krakowskiej, przez którą wieś szlachecka rodziny Remiszewskich została przejęta w 1419 r. O Wiskitnie i Remiszewskich wspomina również w swojej kronice Jan Długosz. Kolejnymi właścicielami Wiskitna byli: Jędrzej Sierszeński, Jakub Frenkiel, Alfons Voigt, a ostatnimi (do drugiej wojny światowej) Janina i Mieczysław Horodyńscy. Od 1915 r. osiedlało się w Wiskitnie coraz więcej ludności napływowej, głównie niemieckiej. Wiskitno zostało włączone do Łodzi w 1988 r. Przy ul. św. Rafała Kalinowskiego znajduje się kościół pod wezwaniem tegoż świętego. Obok znajduje się dom parafialny. Obie budowle wzniesiono według projektu Mirosława Rybaka. Pozostałością po dworze jest park założony przez Sierszeńskich. Podstawowym elementem kompozycji parku jest zachowana na osi dworu aleja lipowa. W 1941 r. Hitlerowcy na terenie Wiskitna rozstrzelali 14 Polaków – stąd nazwa ulicy Czternastu Straconych. Na rogu ulic Czternastu Straconych i św. Rafała Kalinowskiego w 1966 r. wystawiono pomnik poświęcony zamordowanym Polakom.

Droga wśród łąk prowadzi do płynącego z prawej strony strumienia - Augustówki. Wypływa w sąsiedztwie widzewskiej elektrociepłowni EC-4 przy ul. Zakładowej. Przepływa zaledwie 2 km. Przekraczamy wąski strumień i dochodzimy do betonowej kładki nad Olechówką. Z prawej strony niewielki staw oddzielony betonową groblą od koryta rzeki. Wychodzimy na ul. Tomaszowską, przed nami kolejny staw z niewielką wyspą. Drożka z prawej strony (lub dla wygody ul. Bławatna) doprowadzi do ul. Startowej. Przed nami park i staw „Na Młynku”.

C. Młynek – Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji utworzony nad dużym stawem otoczonym dorodnymi drzewami, w przeszłości był to tzw. las scheiblerowski na Kowalszczyźnie. Nazwę zawdzięcza istniejącemu tu jeszcze na początku XIX w. wiskickiemu młynowi. W tej małej, prywatnej osadzie mieszkało wtedy 20 chłopów.

Za Młynkiem rzeka tworzy małe stawy i przepływa pod wysokim nasypem kolejowym na jego drugą stronę. Nasyp stanowi dużą przeszkodę dla spacerowiczów, można go obejść ul. Welnianą, Kotoniańską i Tomaszowską. Tu za wiaduktem poprowadzi nas wygodna polna droga, dotrzemy nią do piaszczystej ul. Przyjaźelskiej, wiodącej wzdłuż doliny Olechówki na południe. Przez nadrzeczne zarosła można przejść do samego koryta rzeki. Przy ul. Zygmunta wychodzimy w prawo na most, dalej w lewo w ul. Bałtycką do ul. Nadwodnej (wariant wygodniejszy) lub za mostem w lewo i ścieżką wśród łąk w stronę widocznego w oddali kościoła na Chojnach.

D. Chojny
Przy ul. Kolumny i ul. Józefów odkryto cmentarzysko z około 1800 r. przed naszą erą. Pierwsza wzmianka o Chojnach Dużych pochodzi z 1399 r. W XVI w. były już dwie wsie: Chojny Wielkie i Chojny Małe, stał w nich drewniany kościół, a także karczma, młyn zwany „Koc” i browar. Właścicielami Chojen byli Stanisław i Jakub Stokowscy herbu „Jelita”.

W XVIII w. właścicielem Chojen był Kasper Stokowski pochowany w klasztorze łagiewnickim. W późniejszych latach część wsi przeszła w ręce Sulimierskich, Janikowskich, Wągorwskich i Górskich. W 1822 r. Chojny liczyły 422 mieszkańców. Od 1874 r. dobra chojeńskie zostały sprzedane Krystianowi i Janowi Krauze oraz Jerzemu Fiszerowi. Kolejni właściciele prowadzili ciągłą parcelację majątku. Tereny Chojen Kolonii przyłączono do Łodzi w 1906 r., a Chojen Nowych w 1915 r.

E. Stojąc na kładce przy parkingu za marketem można było ogarnąć wzrokiem znaczną część doliny Olechówki, nad którą stała od XV w. drewniana świątynia, a od 1927 r. wyniosła, murowana wieś św. Wojciecha. Jej wieże przypominają z daleka kościół Mariacki w Krakowie. W skarbcu kościelnym przechowuje się cenne przedmioty związane z dziejami Chojen: pozłacany kielich mszalny z 1628 r. i srebrną monstrancję z 1638 r. Oba cenne zabytki nie są udostępniane turystom. Stojąc przed bramą kościoła od strony ul. Rzgowskiej nad środkową furtką widać złotą kulę, która jest pamiątką po renowacji świątyni, przeprowadzonej w 1643 r. Pierwotnie znajdowała się na szczycie dzwonnicy. Kiedy stary kościół pochadzcy z 1494 r., po wybudowaniu nowej świątyni przeniesiono na ul. Pomorską (w miejsce dzisiejszego kościoła św. św. Teresy), to na Chojnach pozostawiono jedynie pamiątkową kulę.

F. Dwór – mimo gruntownej przebudowy zachował tradycyjny wygląd. Ma typowy wysoki, dwupołaciowy dach „polski”, trójkątny naczółek nad gankiem, a w pomieszczeniach belkowe stropy i fragmenty starych kominków. Dziś w dworku znajduje się biuro MOSiR „Stawy Jana” oraz restauracja. W pobliżu znajdziemy domki kempingowe, różne urządzenia rekreacyjne, a w niedalekim hotelu „Ambasador” pływanię.

G. Sielski nastrój Chojen zachęcał łodzian do wędrowek w poszukiwaniu zieleni i słońca nie zasnutego grubą powłoką dymu. Stawy na Olechówce nęciły przygodą, a karuzele i huśtawki potęgowały wrażenie udanego wypoczynku. Właściciele Starych Chojen – Ziermanowie postanowili wykorzystać sprzyjające warunki i w 1910 r. uruchomili tuż za dworem zakład hydropatyczny. Leczone tu kąpielami, masażami wodnymi, spacerami i słońcem. Jesienią 1915 r. umieszczono tu szpital „lekkogruźliczy”. Całość traktowano jako pierwsze w Łodzi sanatorium. W 1919 r. otwarto specjalny pawilon na Chojnach. Szpital sanatoryjny mieścił się przy dawnej ul. Kościuszki 65, która po włączeniu Chojen w granice miasta otrzymała nazwę ul. Kosynierów Gdyrskich 20. Po wybudowaniu preventorium w Łagiewnikach, oddział dziecięcy przeniesiono w 1927 r. na ul. Wycieczkową, a chojeńskie sanatorium służyło wyłącznie dorosłym. Po 1945 r. szpital otrzymał imię dr Alfreda Sokółowskiego, pioniera klimatycznego leczenia gruźlicy, którego metody stosowano m.in. w Łodzi.

Korzystny klimat Starych Chojen sprawił, że w 1924 r. postanowili tu wybudować własny szpital Ojcowie Bonifratrzy. Zakonnicy zakupili od Tomasza i Julii Dębowskich zabudowania wraz z polem i ogrodem położone na Chojnach przy ul. Kościuszki 4 (dziś Kosynierów Gdyrskich 61). Budowę szpitala rozpoczęto w 1928 r. W czasie wojny Niemcy usunęli zakonników z terenu szpitala. Po 1945 r. pozostał on w rękach władz miasta, a bracia znów zamieszkali w starym parterowym domku.

Prawym brzegiem stawu dochodzimy do grobli, za nią polna droga poprowadzi wzdłuż koryta do ul. Przyrzecznej i Obszernej. Dalej ul. Demokratyczną do ul. Granicznej, tu w prawo do ul. Finansowej, znów w prawo w ul. Matową i zaraz w lewo w ul. Przewodnią. Skracamy w prawo w ul. Rzemieślniczą, na most na Olechówce. Po jego prawej stronie powstał suchy zbiornik retencyjny. Przed nami Ruda Pabianicka.

H. Ruda Pabianicka
Pierwsza wzmianka o Rudzie Chocianowickiej, zwanej Kuźnicą Chocianowicką a później Rudą Pabianicką pochodzi z 1398 r. W 1466 r. Jan Długosz wymienia Kuźnicę Chocianowicką z hutą żelaza w „Księdze uposażeń diecezji krakowskiej”. W Rudzie Pabianickiej została założona huta żelaza, opierająca się na wydobywanych w okolicach rudach darniowych. W 1580 r. huta została zamknięta. Biskupi krakowscy, do których należały te tereny, w miejscu dawnej huty założyli folwark. W czasie rozbiorów przeszedł on w zarząd państwa. W 1822 r. Ruda Pabianicka liczyła 62 mieszkańców. W 1843 r. od władz odkupił ją Ludwik Geyer.

W 1923 r. Ruda Pabianicka otrzymała prawa miejskie, a w jej skład weszły: Ruda, Rokicie i Chocianowice. Po II wojnie światowej została inkorporowana do Łodzi. W okresie międzywojennym Ruda była enklawą społeczną i kulturową łódzkiej społeczności niemieckiej. Jest terenem urozmaiconym

krajobrazowo, pokrytym nieskażonym lasem i stawami o rozmiarach niewielkich jezior. Zachowały się tu młyńskie pałacyki dawnych fabrykantów, zabytkowe wille Geyera, ślady basenu. Warto również odwiedzić położony na wzgórzu cmentarz wojenny, gdzie spoczywają tysiące żołnierzy niemieckich i rosyjskich poległych w bitwie pod Łodzią w czasie I Wojny Światowej.

W latach 1843-1865 właścicielem Rudy Pabianickiej był Ludwik Geyer, który wykorzystując urodzajne ziemie pod uprawę buraków cukrowych, wybudował tu w 1852 r. cukrownię, a w 1862 r. – gorzelnię. W 1869 r. cukrownię przejęli bracia Levenbergowie, a funkcjonowała ona do końca XIX w.

Położenie Rudy Pabianickiej i inne walory – Rudzka Góra, Stawy Stefańskie, piękne lasy, czyste powietrze, teren wyścigów konnych z własną linią tramwajową, lotnisko, zwierzyna łowna, przyciągały łódzkich fabrykantów jak magnes. Zaczęły powstawać tu wille letniskowe i pałacyki łódzkich potentatów przemysłowych. W Rudzie w swoich letnich rezydencjach wypoczywały rodziny m.in. Juliusza Kindermanna, Teodora Steigerta, Gopperta i Dirkoffa.

Ul. Rzemieślniczą dochodzimy do ul. 3 Maja, tu w lewo aż do ul. Pabianickiej. Przechodzimy na jej drugą stronę, przy ul. Świętojańskiej widoczny jest most i koryto rzeki.

I. W dawnych budynkach fabrycznych Beyera w latach okupacji hitlerowskiej znajdował się obóz przesiedleńczy dla Polaków z Rudy Pabianickiej. Dziś przypomina o tym skromna tablica pamiątkowa umieszczona na głazie za pawilonem sprzedaży samochodów.

Ul. Świętojańska doprowadzi do ul. Pokładowej, tu w lewo, a po przejściu mostu w prawo ul. Dubois do ostatniego mostu na Olechówce. Można stąd przejść do ul. Reymonta, która wyprowadzi na rozległe wzgórze Chachula, u jego podnóża Olechówka wpada do Jasienia.

J. Chachula
Bardzo stara osada młyńska, wymieniona została w dokumentach kapituły Krakowskiej w 1398 r. Młyn nazywano Chocianowickim, a od XVI w. Borowym, w 1677 r. Chachula Borowy. Po 1818 r. osada młyńska została przekazana w dzierżawę Kazimierzowi Fijałkowskiemu, z zamiarem utworzenia tu fryszerki. Budowa zakładu nie doszła do skutku, ale wieczysta dzierżawa pozostała przy Fijałkowskich.

